

O SNABDEVANJU VODOM NA NAŠEM RATIŠTU

Voda je osnovna komponenta života. U prirodi (biosferi) voda u raznim oblicima i agregatnim stanjima zauzima 70% prostora. Približno isti procenat vode sadrži i ljudski organizam. Međutim, razni organi sadrže i različite količine vode. Zubna gleđ, na primer, ima 1% a mozak čoveka čak 80% vode.

Pomanjkanje vode u ljudskom organizmu javlja se kao žeđ, tj. kao posledica poremećene ravnoteže odnosa materija u organizmu. Najpre se manifestuje kao neodoljiva potreba za unosenjem vode u organizam pijući, a zatim se javlja osećanje nelagodnosti, uznemirenosti, zadebljanje jezika i usana, suvoća grla, mišićna slabost, a to sve utiče na psihofizičke poremećaje u kojima čovek gubi sposobnost celishodnog reagovanja na promene u neposrednoj okolini. Sem toga, ako se voda ne unosi u organizam 4—5 dana, javljaju se veoma teška oštećenja pojedinih vitalnih organa, a nakon toga i smrt. Poznato je naime da normalan, odrastao i zdrav čovek može bez hrane izdržati i do 40 dana, a da pri tome još uvek celishodno reaguje na promene spoljne sredine u njegovoj neposrednoj okolini.

Međutim, bez vode čovek ne može izdržati duže od 5 dana, pri čemu već posle 3 dana potpunog apstiniranja ne reaguje svrsishodno na promene u okolnoj sredini. Nužno je naglasiti da ljudski organizam lakše podnosi oskudicu u vodi, odnosno bolje je svakodnevno piti makar i minimalnu količinu vode nekoliko dana, nego biti bez vode 2—3 dana. Pri tom se količina vode ne može smanjivati proizvoljno, jer postoji prosečni fiziološki minimum (2,5 do 3 litra vode dnevno) koji organizam može podneti bez posledica i promena u ponašanju.

Potrebna dnevna količina vode nije jednaka kod svih ljudi. Ona zavisi od mnogih faktora, među kojima su najznačajniji: vrsta hrane i način ishrane, stepen fizičke opterećenosti, telesna težina, starost i sl. Sigurno se može tvrditi da u uslovima normalne spoljne temperature, dnevne potrebe za vodom u organizmu iznose oko 40 grama po

kilogramu telesne težine. Međutim, ako čovek obavlja veoma teške fizičke poslove u uslovima visoke spoljne temperature, fiziološki minimum je i do 3 puta veći. I obratno, ako je relativno hladno, uz smanjene fizičke aktivnosti, čoveku je dnevno dovoljno 1,5—2 litra vode.

Fiziološke potrebe ljudskog organizma moraju se podmirivati sistematskim unošenjem vode u organizam. Izlučena tečnost iz organizma mora se nadoknaditi u roku od 12 časova. Na račun fizioloških potreba organizma voda se ne sme štedeti. Dnevni deficit vode u organizmu od 1,5 litra stvara početnu dehidraciju. Nedostatak od 4,2 litra vode u periodu od 2 do 4 dana izaziva ozbiljnu dehidraciju, a vrlo jaka dehidracija nastaje kod nedostatka vode u organizmu od 5 do 10 litara u istom vremenskom periodu. Takvo stanje organizma praćeno je mentalnim i psihofizičkim poremećajima, a onda je i smrt vrlo blizu. U stvari, ako se izgubi 15 litara vode za 2—4 dana nastupa smrt.

Prosečan dnevni bilans vode u ljudskom organizmu dat je u narednoj tabeli:

unošenje vode u organizam u ml		izluč. vode iz organizma u ml	
pijući vodu i napitke	1500	mokraćom	1500
hranom	1000	izmetom	100
sintezom u organizmu		znojenjem	200—400
u oksidacionim		disanjem	400
procesima	300—500	preko kože	600
ukupno	2800—3000	ukupno	2800—3000

Međutim, treba imati u vidu da voda nije nužna samo zbog održavanja fiziološke ravnoteže materija u organizmu i održavanja lične higijene. Ona je potrebna i u svakodnevnoj delatnosti. Na primer, za tonu sintetičke svile u procesu proizvodnje potrebno je oko 1.500 m³ vode, a za tonu bakarne svile oko 4.500 m³, dok je za proizvodnju jednog automobila potrebno oko 300.000 l vode. Tekstilna, kožarska, prehrambena i druge industrije su veliki potrošači vode, a takođe i poljoprivreda.

Voda je u društvenoj reprodukciji nezamenljiva i svakodnevno se javlja u obliku predmeta rada, sredstava za rad i kao životna namirnica, pa zato obezbeđenje dovoljnih količina higijenski ispravne i tehnički upotrebljive vode ima prvorazredan značaj i u miru i u ratu.

Celokupnim bilansom voda u prirodi i prilagođavanjem prirodnih tokova i osobina vode ljudskim potrebama bavi se posebna privredna grana — vodoprivreda, a osnovna naučno-tehnička disciplina vodoprivrede je hidrotehnika.

Jedna od bitnih karakteristika savremenog svetskog privrednog razvoja u novije vreme jeste intenzivno povećanje brige odgovornih društvenih faktora usmerene ka kompleksnom rešavanju vodoprivrednih problema. Povećano interesovanje društva za probleme vodoprivrede ogleda se u formiranju regionalnih, državnih, međudržavnih i međunarodnih specijalizovanih institucija i organizacija za izučavanje i razrešavanje kompleksnih vodoprivrednih problema; zatim u znatno povećanim ulaganjima u izgradnju kompleksnih vodoprivrednih sistema, povećanoj potražnji za specijalizovanim kadrovima iz područja vodoprivrede i hidrotehnike, donošenju pozitivnih zakonskih propisa koji regulišu odnose i obaveze svih društvenih institucija prema problemima vodoprivrede. Sve to nedvosmisleno ukazuje na činjenicu da ukoliko je jedna zemlja privredno razvijenija, utoliko je i briga o vodama i vodoprivredi u njoj veća.

Obim ulaganja u vodoprivredu i razvoj hidrotehnike kod nas u posleratnom periodu u stalnom je porastu. Do sada su izvedeni veoma obimni radovi na izgradnji i uređenju pojedinih hidrosistema, kao što su: Dunav-Tisa-Dunav, regulacija reka: Save, Morave, Drave i uređenje Pelagonije. Stvoreno je više veštačkih akumulacija vode, počev od Jablanice do Đerdapa. I pored toga, razvoj vodoprivrede kod nas znatno zaostaje za ukupnim privrednim razvojem i potrebama našeg društva. Posebno je malo urađeno na izgradnji i uređenju objekata za dobijanje pijaće vode, kao i zaštiti vodnog blaga od zagađivanja. Upravo u tome najviše zaostajemo u odnosu na privredno razvijenije zemlje.

Smatra se da je oko 80% površinskih voda akumuliranih u morima, jezerima, rekama i kanalima zagađeno i neupotrebljivo bez prethodnog ispitivanja kvaliteta i obrade.

Usled intenzivnog razvoja industrije, sve veće upotrebe deterdženata, raznih pesticida i drugih hemikalija, kao i naglog porasta naselja, kvalitet naših atmosferskih, površinskih i podzemnih voda naglo opada. U pojedinim industrijski razvijenim rejonima kvalitet voda već je došao na granicu kritičnog i predstavlja opasnost po zdravlje ljudi. Primera radi navodimo da je reka Sava, u leto 1972. godine, u rejonu Beograda bila u tolikoj meri zagađena da je procenat zagađenosti iznosio 300% više od dozvoljenog normativa. Naše

vode se sve manje mogu upotrebljavati za potrebe prehrambene industrije i domaćinstava bez prethodnog utvrđivanja kvaliteta i obrade. Naročito složena situacija u tom pogledu je na području primorskog i kontinentalnog krasa.

Prema nekim podacima na zaštiti naših voda od zagađivanja, kao i uklanjanju otpadnih voda iz sredina u kojima žive ljudi, sem donošenja pozitivnih propisa koji regulišu tu problematiku, nije ništa preduzimano, niti postoje odgovarajuće organizacije i institucije koje se tim problemom bave. U većini evropskih i razvijenih vanevropskih zemalja situacija je znatno drugačija. Tim problemima posvećuje se izuzetna pažnja. Na primer, prema zakonskim propisima u SR Poljskoj rukovodilac radne organizacije koja zagađi vodotokove podleže krivičnoj odgovornosti i kažnjava se zatvorom do 2 godine i novčanom kaznom do 100.000 zlot, a radna organizacija je dužna da državi nadoknadi štetu nastalu zagađivanjem vodotoka. Slična situacija je i u drugim razvijenijim zemljama.

U uslovima intenzivnog privrednog razvoja našeg društva i sve većih potreba za upotrebljivom vodom, zaostajanje u razvoju vodoprivrede, a posebno razvoja snabdevanja vodom, predstavlja, već sada, a ubuduće će predstavljati još više, znatnu kočnicu ukupnog privrednog razvoja i opasnost po zdravlje ljudi.

Prema nekim podacima potrošnje pijaće i upotrebljive vode u 250 naših gradova i prigradskih naselja, u kojima živi oko četvrtina ukupnog stanovništva, tokom 1965. godine, iznosila je oko 200 litara po glavi stanovnika. U odnosu na razvijenije zemlje to je veoma malo. Na primer, u SAD se u istom periodu trošilo oko 450 litara, a u nekim gradovima i 1300 litara vode po stanovniku dnevno. To ukazuje da će sa razvojem industrije i privrede u celini dnevna potrošnja vode i kod nas biti u stalnom porastu.

Na osnovu podataka o dnevnoj potrošnji vode po stanovniku u našim gradovima, pod pretpostavkom da i potrošnja vode van gradskih naselja nije znatno manja, dolazimo do zaključka da je u miru potrebno obezbediti oko 4 milijarde litara upotrebljive vode dnevno. Daljim privrednim razvojem i povećanjem stanovništva potrebe za vodom iz dana u dan će progresivno rasti, dok će zalihe voda, koje se mogu upotrebljavati bez prethodne obrade, svakim danom biti sve manje. Očigledno je da se problemi snabdevanja higijenski ispravnom vodom nameću u sve oštrijoj formi, što ukazuje na potrebu da se već sada počne njihovo izučavanje i kompleksno rešavanje.

Oružane snage su znatan potrošač vode u miru, a u ratu i nosilac zadataka snabdevanja vodom na prostoru izvođenja borbenih dejstava. Za razliku od mirnodopskih uslova, u kojima se teškoće

snabdevanja vodom oružanih snaga javljaju samo izuzetno (elementarne nepogode, veće vežbe združenih jedinica na području siromašnom vodom i sl.), u ratu će to biti veoma čest i složen problem, koji će, u manjoj ili većoj meri, uticati na borbenu gotovost i sposobnost jedinica, odnosno na efikasnost njihovih borbenih dejstava.

Rat sa svim svojim posledicama znatno pooštava i problem vodoprivrede u celini, a probleme snabdevanja vodom posebno, i to iz više razloga, među kojima su najizrazitiji sledeći:

— agresor će već u prvim danima agresije nastojati da masovnom upotrebom avijacije, artiljerije, oklopnih jedinica, raketne i druge tehnike razori ili bar oštetiti postojeće vodne objekte, a time znatno umanjí njihov kapacitet, naročito u zahvatu komunikacijskih pravaca i u naseljenim mestima;

— povećaće se stepen zagađenosti atmosferskih i površinskih voda na širim prostorijama kao posledica izvođenja borbenih dejstava;

— agresor će imati sredstva za biološku, hemijsku i radiološku kontaminaciju vode i prostora, a upotrebiće ih uvek kada se to uklapa u njegov plan izvođenja borbenih dejstava;

— u slučaju masovne upotrebe nuklearno-biološko-hemijskih borbenih sredstava dnevne potrebe za vodom višestruko se povećavaju u odnosu na mirnodopske;

— postojeći vodni objekti, izvorišta, najvećim delom su izgrađeni u naseljenim mestima i duž komunikacijskih pravaca, a upravo te objekte će agresor podvrgavati najstrožijoj kontroli;

— u nastojanju da delovi oružanih snaga ne budu izloženi udaru tehnički superiornijeg agresora duž komunikacijskih pravaca, problemi oko pronalaženja vodnih objekata i distribucije vode do tih delova oružanih snaga, koji će se naći na teže pristupačnom zemljištu, postaju još složeniji;

— požari će biti češći i znatno većih razmera nego u svim dosadašnjim ratovima, te će za njihovo lokalizovanje i gašenje biti potrebne veoma velike količine vode.

To su samo neki problemi, koji usložavaju snabdevanje oružanih snaga i stanovništva upotrebljivom vodom u ratu. Oni ukazuju na neophodnost da se celo naše društvo, sve društvene institucije, od pojedinca, radne organizacije, mesne zajednice od najširih društveno-političkih zajednica, već u doba mira ozbiljno angažuju na rešavanju problema snabdevanja vodom u okviru priprema teritorije za vođenje ratnih dejstava.

Koliko su ti problemi aktuelni i za mnoge tehnički razvijenije i bogatije zemlje najbolje ilustruju primeri SSSR-a i SAD. Na mir-

nodopskoj vežbi izvedenoj u jednom sovjetskom gradu u svrhu snabdevanja stanovništva upotrebljivom vodom angažovani su svi gradski, privredni i armijski kapaciteti namenjeni za proizvodnju i upotrebu vode. Međutim, oni nisu mogli obezbediti potrebne količine vode, već su naknadno za te potrebe angažovali i srodne privredne organizacije (za bušenje nafte i sl.). U SAD su obezbeđeni kapaciteti u svim naseljima za petnaestodnevne rezerve vode za potrebe stanovništva. Sredstva za to su obezbedili lokalni organi vlasti.

Brojni su primeri koji ukazuju na negativne pa i katastrofalne posledice nedovoljne brige o snabdevanju oružanih snaga i stanovništva higijenski ispravnom vodom:

— u rusko-francuskom ratu, 1812. godine usled upotrebe zagađene vode, od trbušnog i pegavog tifusa, izbačeno je iz stroja oko 3/5 ruskih vojnika;

— u srpsko-bugarskom ratu 1913. godine, posle prvih borbi na Bregalnici, voda je bila zagađena, pa je izbila epidemija kolere, od koje je za 3 meseca umrlo 5.000 vojnika;

— u prvom svetskom ratu u Srbiji je od tifusa umrlo oko 150.000 stanovnika, a u IV i V ofanzivi udarna snaga jedinica NOV-a bila je znatno oslabljena usled velikog broja obolelih od tifusa.

RASPOLOŽIVE KOLIČINE VODE NA NAŠEM RATIŠTU

Jugoslavija je zemlja veoma bogata svim vrstama voda. Međutim, raspored pojedinih vrsta voda po regionima, sa stanovišta snabdevanja, veoma je nepovoljan. Ravničarski krajevi, kao što su Vojvodina, Posavina, Podravina i Pomoravlje veoma su bogati vodama, dok su kraška područja izrazito siromašna.

Od površinskih voda na svaki km² naše teritorije ima prosečno oko 460 metara raznih vodotoka (reka, kanala, potoka). S obzirom na gustinu naseljenosti državne teritorije po km², količina vode koju daju vodotoci zadovoljila bi sve mirnodopske i ratne potrebe jedinica i stanovništva, pod uslovom da je voda higijenski ispravna, a vodotoci pravilno raspoređeni. Međutim, to nije slučaj. Površinske vode smatraju se higijenski neispravnim i ne mogu se upotrebljavati za piće bez prethodnog utvrđivanja njihovog kvaliteta i obrade.

Raspored površinskih voda takođe je veoma neujednačen. Dok u centralnom delu naše zemlje ima oko 700 metara vodotoka po km², dotle u području primorskog i kontinentalnog krasa koji obuhvata oko 73.000 km² ili 29% državne teritorije ima samo 50 metara vodotoka po km². Vojvodina sa 22.000 km² ima 75 metara vodotoka po km². Zbog sporog oticanja voda je u Vojvodini najzagađenija.

Bez obzira na obilje površinskih voda na teritoriji SFRJ, u toku rata na njih se ne može računati kao na osnovna izvorišta za snabdevanje higijenski ispravnom vodom, zbog veoma velike osetljivosti na sve vrste kontaminanata. One se mogu koristiti samo za tehničke potrebe i to uz prethodnu obradu.

Raspoložive količine *podzemnih voda* i njihovo kretanje na našoj teritoriji, još uvek nije dovoljno ispitano, niti su ulagani posebni naponi da se to učini, a upravo su podzemne vode sa stanovišta snabdevanja najznačajnije, jer su higijenski najispravnije i najotpornije na sve vrste agenasa i kontaminanata. Analizom uređenih izvorišta podzemnih voda dolazi se do zaključka da postojeći kapaciteti mogu zadovoljiti sve potrebe stanovništva i oružanih snaga u higijenski ispravnoj vodi.

Međutim, raspored podzemnih voda po pojedinim regionima takođe ne zadovoljava. Područje primorskog i kontinentalnog krasa veoma je oskudno podzemnim vodama, a gde ih ima, teško se do njih dolazi jer se izdani nalaze na relativno velikim dubinama. Ta područja su specifična i u odnosu na kvalitet podzemnih voda. Sistemom kraških pukotina podzemne vode su često direktno povezane sa površinskim vodama, odnosno površinskim vodotocima. Kako je krečnjački masiv veoma slab filter, kvalitet podzemnih voda u kraškim područjima neposredno zavisi od kvaliteta površinskih voda, zbog čega se smatra da su kraška vrela i vrulje higijenski neispravne. Zbog toga se ne smeju upotrebljavati kao izvorišta za pijaću vodu u ratu, bez prethodnog utvrđivanja njihovog kvaliteta, a po potrebi i obrade vode.

U pojedinim oblastima, na primer u Vojvodini, podzemne vode se nalaze na relativno malim dubinama (od 2 do 11 m), ali su usled velike zasićenosti gasovima neupotrebljive za piće. Ako u tim područjima želimo da dođemo do dubljih izdani, u kojima se nalazi ispravna voda, neophodna je odgovarajuća oprema za dobijanje vode sa velikih dubina koje se kreću i do 300 metara. U ratnim uslovima to ne dolazi u obzir.

Pored navedenih, postoje i područja na kojima do sada nije izvršeno ispitivanje podzemnih voda, kao: Ovče polje, Deliblatska peščara, Homolje, Samoborska i Petrova gora, planine Ozren, Romanija, Javornik, Tupižnica, Rujen, Crnoljeva, Rtanj, Suva planina i dr.

S obzirom na stanje podzemnih voda na našoj teritoriji, sa stanovišta vodosnabdevanja u ratu, izlaz treba tražiti u mirnodopskom uređenju teritorije za potrebe rata. Neophodno je graditi takve vodne objekte koji će omogućiti nesmetano izvođenje borbenih dejstava i preživljavanje stanovništva u ratu.

Atmosferske vode su na najvećem delu naše teritorije veoma obimne, ali su sa stanovišta snabdevanja vodom najnepovoljnije. I pored toga na krasu, obalnom rubu Jadrana i otocima, one su vrlo često osnovna izvorišta za snabdevanje stanovništva pijaćom vodom. Postojeći vodni objekti za skupljanje atmosferskih voda na kraškom području, usled brojnosti stanovništva i neravnomerne gustine padavina u toku jedne godine, ne daju dovoljne količine vode, zbog čega na njih u ratu ne možemo računati kao na osnovna izvorišta.

U 250 naših gradova i prigradskih naselja izgrađena je vodovodna mreža ukupnih dnevnih kapaciteta oko 3. miliona m³, od čega na podzemna izvorišta otpada oko 90% a na površinska oko 10%, što se smatra veoma povoljnim. Međutim, mnogi vodovodi su zastareli i ne raspolažu kompletnim uređajima za obradu vode. Prema nekim javno publikovanim podacima oko 30% naših vodovodnih instalacija mogu filtrirati vodu, što je veoma nepovoljno sa stanovišta snabdevanja stanovništva higijenski ispravnom vodom. Raspoloživa sredstva naših vodovodnih, vodoprivrednih i komunalnih preduzeća za obradu i distribuciju vode, u toku mira, sposobna su da zadovolje sve potrebe za ispravnom vodom. Međutim, smatra se da to u ratu ona ne bi mogla postići, zbog čega oružane snage ni na ova izvorišta ne mogu računati kao na osnovna.

Može se zaključiti da naša društvena organizacija u pogledu pronalaženja, izučavanja, gazdovanja, korišćenja i zaštite vodnih bogatstava još nije u skladu sa potrebama društva, da znatno zaostaje za ukupnim razvojem privrede i da takvo stanje u ratu može imati katastrofalne posledice.

Sliv kao osnovna vodoprivredna celina ne uvažava se dovoljno. Usled toga, vodoprivredne organizacije su usitnjene, vertikalno i horizontalno nepovezane, sa nedovoljno razgraničenim nadležnostima i oskudnim pozitivnim propisima koji regulišu tu problematiku. Zbog toga i nisu u stanju da se bave kompleksnim rešavanjem vodoprivrednih problema šireg regiona. Rešenja se donose parcijalno, zapostavljajući interese znatnog broja radnih i drugih društvenih organizacija i institucija.

Naučnoistraživačka delatnost (a posebno publikovanje utvrđenih činjenica iz oblasti vodoprivrede i snabdevanja vodom) znatno zaostaje za potrebama društva. Društvena organizovanost korišćenja i zaštite naših vodnih bogatstava, sa stanovišta snabdevanja vodom u ratu, ni izdaleka ne zadovoljava i ne pruža garanciju uspešnog snabdevanja vodom oružanih snaga i stanovništva u složenijim ratnim uslovima, a posebno u težim varijantama rata.

Uslovno se može uzeti da bi mirnodopske potrebe za higijenski ispravnom vodom, za stanovništvo i oružane snage, mogle zadovoljiti i u ratu, pod pretpostavkom vođenja rata klasičnim borbenim sredstvima. Ukoliko bi agresor od samog početka rata, ili pre njegovog zvaničnog otpočinjanja, upotrebio biološka, hemijska i nuklearna borbená sredstva, što nije isključeno, potrebe stanovništva i oružanih snaga u higijenski ispravnoj vodi trostruko bi se povećale u odnosu na mirnodopske i iznosile bi oko 12 milijardi litara dnevno.

S obzirom na mirnodopske kapacitete uređenih izvorišta, može se zaključiti da bi snabdevanje stanovništva higijenski ispravnom vodom u ratu bio veoma složen problem, koji bi se uspešnije rešavao ako se još u miru učini više na uređenju državne teritorije, naročito na područjima oskudnim vodom.

Oružane snage su znatan potrošač vode u ratu. Ne može se ni zamisliti održavanje i pogon brojnih borbenih, neborbenih i ostalih tehničkih sredstava bez dovoljnih količina upotrebljive vode, koja u pogledu kvaliteta mora odgovarati određenim normativima.

Međutim, voda je neophodna i za održavanje lične higijene. Po vojniku se dnevno mora obezbediti najmanje 9 litara vode, a kada vodu ne moramo centralizovano obrađivati potrebno je po vojniku 16 litara vode. Kada te podatke prevedemo na potrebe jedinica, onda bi, na primer, za jednu klasičnu pešadijsku diviziju, kakva je bila u drugom svetskom ratu, dnevne potrebe za vodom iznosile: po fiziološkom minimumu 45.000 litara, po smanjenoj normi 135.000 litara, a po normalnoj normi 270.000 litara.

Kao što se vidi u konvencionalnim uslovima vođenja rata za takvu jedinicu potrebne su veoma velike količine vode, za čiji dotur i čuvanje je neophodno obezbediti znatna transportna sredstva i ambalažu. Kada se ovim količinama doda i voda potrebna za rad pozadinskih i zdravstvenih ustanova, onda je za takvu jedinicu neophodno obezbediti pola miliona litara vode.

U uslovima vođenja rata uz upotrebu bioloških, hemijskih i nuklearnih borbenih sredstava, pomenutoj diviziji dnevno je potrebno 1,5 do 3 miliona litara vode, što je veoma mnogo.

Evidentno je da se problem snabdevanja vodom javlja u vrlo oštroj formi i ukoliko se blagovremeno ne preduzmu mere za njegovo rešavanje ili bar ublažavanje, mogu se prouzrokovati veoma teške, pa i katastrofalne posledice i bitno uticati ne samo na konačan ishod pojedinih bojeva i operacija, već i na preživljavanje delova oružanih snaga i stanovništva.

Problem snabdevanja vodom nameće našem društvu potrebu preduzimanja više organizacijskih i praktičnih mera još u miru, od kojih po značaju u prvi plan ističemo sledeće:

- doneti aktuelne i kompletne pozitivne zakonske propise o obavezama svakog člana društva, od pojedinca do organa federacije u pogledu prava i obaveza u odnosu na korišćenje vodnog blaga i njegovog čuvanja od zagađivanja;

- organizacijski, kadrovski i materijalno osposobiti vodoprivredu za studiozno i kompleksno rešavanje vodoprivrednih problema na celoj teritoriji, sa početnim težištem na bezvodnim i vodooskudnim područjima;

- osnovnu vodoprivrednu organizaciju postaviti tako da svojom nadležnošću i aktivnošću pokriva područje jednog sliva, sa zadatkom da rešava sve vodoprivredne probleme i težištem na snabdevanju vodom;

- osnovne vodoprivredne organizacije vertikalno povezati u zajednicu vodoprivrednih organizacija SFRJ i posebnim organima za vodoprivredu u okviru društveno-političkih zajednica svih stepena;

- ubrzati rad na stvaranju vodoprivrednih osnova, kao baze za rešavanje kompleksnih vodoprivrednih problema, a značajne podatke javno publikovati ili redovno dostavljati svim zainteresovanim organima, organizacijama i institucijama;

- doneti propise o obezbeđivanju materijalnih sredstava za vodoprivredu, u čemu bi morali učestvovati svi korisnici vodnog blaga od pojedinca do federacije;

- zakonskim propisima obezbediti ustrojavanje i ažurno vođenje vodoprivredne arhive (vodne knjige, karte, katastre, meteorološke, geološke, hidrogeološke i druge karte i sl. materijale);

- što pre obezbediti primenu propisa o kategorizaciji, standardima i kontroli vodnih objekata i objekata za dispoziciju otpadnih voda;

- pristupiti stvaranju vodnih rezervi, počev od porodice, radne organizacije, mesne zajednice, zdravstvene i slične ustanove do društveno-političkih zajednica svih stepena;

- obezbediti modernizaciju postrojenja javnih vodovoda i osposobiti ih za kompleksnu obradu svih količina isporučene vode.

U oružanim snagama organizaciju snabdevanja vodom nužno je postaviti na sledeće osnove:

- a) snabdevanje higijenski ispravnom vodom smatrati elementom pozadinskog obezbeđenja, radi čega te jedinice i ustanove kadrovski i materijalno osposobiti za izvršavanje svih zadataka koji proističu iz snabdevanja jedinica i ustanova vodom;

b) intendantska služba mora biti nosilac snabdevanja vodom, obezbeđenja rezervnih količina vode i njenog čuvanja do upotrebe, pa je treba opremiti odgovarajućim transportnim sredstvima i potrebnom ambalažom;

c) u nadležnosti inženjerije ostaviti pronalaženje i izradu vodnih objekata za dobijanje vode za tehničke potrebe oružanih snaga;

d) pozadinske jedinice opremiti uređajima za kompleksno (radiološko-biološko i hemijsko) prečišćavanje vode i ambalažom za čuvanje bar jednodnevnih rezervi vode;

e) u obradi vode teritorijalne i druge jedinice izjednačiti sa jedinicama operativne komponente oružanih snaga, a štabove narodne odbrane društveno-političkih zajednica sa odgovarajućim komandama u operativnom delu oružanih snaga;

f) mobilizacijskim sistemom obezbediti nesmetan produžetak rada svih organizacija specijalizovanih za proizvodnju, čuvanje i distribuciju vode, potrebne za stanovništvo i ratnu proizvodnju.

Potpukovnik
Emil ŠUSTER